

บทที่ 5

อภิปรายและสรุปผล

อภิปรายผล

จุดสำรวจในงานวิจัยนี้ แต่ละจุดมีความแตกต่างของนิเวศแหล่งน้ำ ดังเช่น ในจุดสำรวจคลองผ่นน้ำ มีลักษณะเป็นแหล่งน้ำนิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีการกั้นคันด้านข้างเป็นขอบซีเมนต์ และไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงของกระแสและระดับน้ำในรอบปี จึงพบพืชน้ำกลุ่มเจริญใต้น้ำและลอยน้ำเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ สันตะวาใบพาย และสาหร่ายเส้นด้าย จำนวนมาก สอดคล้องกับรายงานของ อรุณีและคณะ (2552) ; Haynes (2001) ที่รายงานว่าสันตะวาและสาหร่ายเส้นด้าย มีแหล่งเจริญส่วนใหญ่ในแหล่งน้ำตื้นมีแสงส่องถึง และเป็นแหล่งน้ำนิ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าลักษณะทางกายภาพของแหล่งน้ำที่สันตะวาใบพายเจริญอยู่ มีคุณภาพดี ดังนั้นจึงอาจใช้สันตะวาใบพาย เป็นพืชดัชนีชี้สภาพน้ำที่มีคุณภาพดีได้

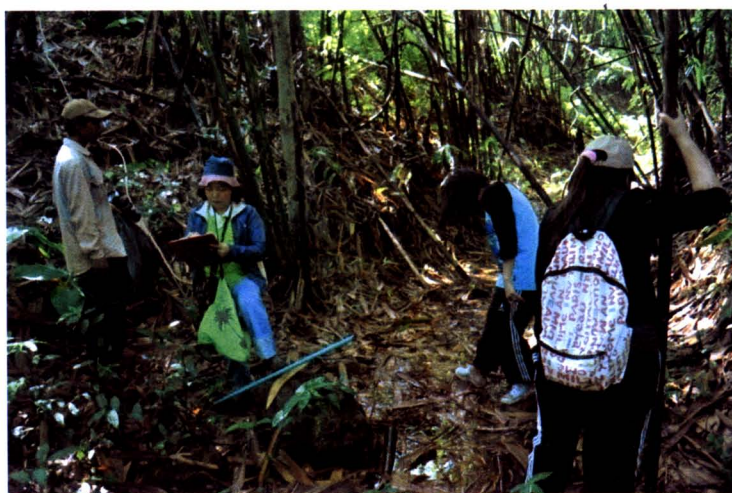
จุดสำรวจคลองส่งน้ำ เป็นแหล่งน้ำที่ไม่มีความเสถียร เนื่องจากเป็นจุดที่ทำกรเซื่อนขุดขึ้นเพื่อใช้ระบายน้ำออกจากเขื่อนทั้งเพื่อการเกษตร และเพื่อพร่องน้ำที่เต็มเขื่อนในฤดูฝนขุดลงสู่แม่น้ำแควน้อยต่อไป การระบายน้ำจึงเกิดขึ้นเป็นระยะตามจุดประสงค์ดังกล่าว และรอบปีที่ผ่านมา (2554) มีฝนชุก การปล่อยน้ำจึงเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง ส่งผลให้พืชขายน้ำเจริญได้ไม่ดีเพราะถูกน้ำท่วมทุกส่วนของต้น แต่สามารถพบพืชลอยน้ำ ได้แก่ ตีปสีน้ำ เจริญอยู่อย่างหนาแน่น สอดคล้องกับรายงานของ อรุณีและคณะ (2552) ที่กล่าวว่า ตีปสีน้ำ มักเจริญได้ดีในแหล่งน้ำไหล

ในเส้นทางสำรวจที่ 6 มีลักษณะเป็นลำธารเล็กๆ ไหลออกสู่แม่น้ำแควน้อย มีระดับความลึกไม่มาก จึงมีแสงส่องผ่านจรดพื้นท้องน้ำ ความลึกของลำธารไม่สม่ำเสมอ บางช่วงตื้นเขิน ทำให้ในฤดูที่ฝนทิ้งช่วง จึงมีน้ำขังแค่พื้นดินแฉะ (ภาพที่ 21) สำหรับจุดที่ลึกในช่วงฝนชุกจะมีกระแสน้ำไหลผ่านค่อนข้างแรง (ภาพที่ 22) ลำธารดังกล่าวไหลผ่านป่าไผ่สมบูรณ์เบญจพรรณ ดินขอบลำธารมีลักษณะเป็นดินแดงปนโคลนด้วยใบไม้จึงมีความเหมาะสมของพื้นที่ขอบลำธารมากกว่าในลำธาร จึงพบความหลากหลายของพืชประเภทขายน้ำสูงกว่าในจุดสำรวจอื่น

พืชที่มีความโดดเด่นและหาได้ยากที่พบเจริญใกล้ลำธาร ได้แก่ กระเจียวส้ม จากการสำรวจในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบฤดูออกดอกครั้งเดียวในเดือนสิงหาคม ดูสวยงามไปทั่วบริเวณ พืชดังกล่าวตามรายงานของ Larsen และ Larsen (2006) พบเจริญอยู่ในพื้นที่ป่าทุ่งหญ้าที่มีแสงส่องถึงพื้นป่า ใน

ในแถบภาคเหนือของไทยและในบางส่วนของประเทศเมียนมาร์ มีความสวยงามและหาได้ยาก ทั้งนี้ตรงกับรายงานการวิจัยของ กมลทิพย์และดวงใจ (๒๕๕๐) สำรวจพบกระเจียวส้ม ในพื้นที่ป่าทองผาภูมิ ซึ่งเป็นละแวกใกล้เคียงกับพื้นที่สำรวจในงานวิจัยครั้งนี้ พืชชนิดนี้มีความสวยงามและใบประดับช่อดอกค่อนข้างคงทน ผู้วิจัยได้นำมาปลูกไว้ในโรงเรือนเพาะชำมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าช่อใบประดับสีส้มมีความคงทนสีสดใสได้นานประมาณ ๒-๓ สัปดาห์ จึงเหี่ยวเฉาลง จึงสมควรหาวิธีเพาะขยายที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเป็นไม้ดอกมูลค่าสูงต่อไป ทั้งนี้ในชุมชนท้องถิ่นซึ่งกระเจียวส้มเจริญอยู่ หากอนุรักษ์พื้นที่ให้พืชดังกล่าวเจริญ อาจจัดเป็นแหล่งศึกษาและชื่นชมความงามของดอกกระเจียวส้มในฤดูดอกบานได้เป็นอย่างดี ซึ่งในบริเวณผืนป่าช่วงดังกล่าว ยังมีพืชวงศ์ชิงช้าอีกจำนวนหลากหลายชนิดออกดอกพร้อมกันสวยงามแปลกตา แต่สีพืคลักษณ์ของพืชดังกล่าวไม่ได้เจริญเป็นพืชน้ำ ผู้วิจัยจึงไม่ได้รายงานไว้ในงานวิจัยครั้งนี้

ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการจำแนกชิงป่าในสกุล *Zingiber* sp. และ บอนสกุล *Colocasia* sp. ที่ไม่สามารถระบุชนิด (species) ได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลลักษณะของดอก โดย *Zingiber* sp. ที่เก็บได้ดอกยังไม่บาน เห็นแต่ใบประดับ และพบการออกดอกแค่เดือนพฤศจิกายน จึงเก็บต้นมาปลูกไว้ในโรงเพาะชำ เพื่อรอออกดอกในปีต่อไป ในขณะที่ *Colocasia* sp. ไม่พบการออกดอกในทุกครั้งที่เข้าสำรวจ จึงเก็บต้นมาปลูกไว้ในโรงเพาะชำ เพื่อรอการออกดอกเช่นกัน ส่วนสาหร่ายไฟที่ไม่สามารถระบุได้ทั้งสกุลและชนิด พบตัวอย่างเพียงกอเดียว ปะปนอยู่กับดีปลีน้ำในการสำรวจครั้งแรก และยังเป็นต้นอ่อนมาก ขนาดเพียงฝ่ามือ ซึ่งการจำแนกชนิดต้องใช้ลักษณะของอวัยวะสืบพันธุ์เป็นหลักวิเคราะห์ (สุชาติ, ๒๕๔๒) เมื่อนำกลับมาเพาะ ปรากฏว่าต้นเน่าตายจึงไม่สามารถระบุได้ทั้งสกุลและชนิด

ภาพที่ ๒๑ เส้นทางสำรวจที่ ๖ ในลำธารบางช่วงเดือนพฤษภาคม

ภาพที่ ๒๒ เส้นทางสำรวจที่ ๒ ในลำธารบางช่วงเดือนสิงหาคม

จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงประชากรไม้้ำ ในการสำรวจครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ พบการรุกรานของสาหร่ายทางกระรอกในคลองผืนน้ำ ซึ่งพืชชนิดนี้มีลักษณะการเจริญได้ทั้งแบบหยั่งรากลงพื้น และลอยปริ่มน้ำ จึงเจริญคลุมผิวน้ำน้ำส่งผลให้พืชน้ำประเภทเจริญใต้น้ำ ได้แก่ สันตะวาใบพาย ถูกบดบังแสงอาทิตย์ที่จะส่องผ่าน ทำให้ปริมาณของสันตะวาใบพายลดลงไปมาก ในการดำเนินงานวิจัยต่อเนื่อง ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ผู้วิจัยจะดำเนินการหาวิธีเพาะขยายสันตะวาใบพาย เพื่อนำมาอนุรักษไว้นอกถิ่นต่อไป และต้องติดตามเผาระวังการรุกรานของสาหร่ายทางกระรอก ซึ่งปัจจุบันสาหร่ายทางกระรอกถูกระบุโดย โสมวรรณ และอนุสร (๒๕๕๕) หน่วยงานสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดเข้าบัญชีพันธุ์ไม้ต่างถิ่นรุกราน ทะเบียนรายการที่ ๑ ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ควรป้องกัน ควบคุม และกำจัดของประเทศไทย

ในการสอบถามการใช้ประโยชน์ของไม้้ำสำรวจพบในงานวิจัยครั้งนี้ โดยนำตัวอย่างที่ได้ไปถามประชากรท้องถิ่นในตลาดทองผาภูมิ ทั้งแม่ค้าผักพื้นบ้าน และผู้มาจับจ่ายในตลาด ไม่พบการใช้ประโยชน์ แต่จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งมีพื้นเพเป็นคนบุรีรัมย์ แจ้งว่ามีการบริโภคสันตะวาใบพายในรูปแบบผักจิ้มน้ำพริก

สรุปผล

การศึกษาความหลากหลายพรรณไม้น้ำ บริเวณเขื่อนวชิราลงกรณ พบพรรณไม้น้ำทั้งหมด 13 วงศ์ 15 สกุล 13 ชนิด ไม่สามารถระบุชนิดได้ 2 ชนิด และไม่สามารถระบุสกุลได้ 1 สกุล ทั้งนี้ พบว่า 1 ชนิดเป็นพืชหายาก โดยแยกออกเป็นประเภทพืชใต้น้ำ (submerged plants) 2 ชนิด ประเภทพืชลอยน้ำ (floating plants) 3 ชนิด และประเภทพืชชายน้ำ (marginal plants) 11 ชนิด

พันธุ์ไม้น้ำชนิดเด่นที่พบตลอดปี ในแต่ละจุดสำรวจ ประกอบด้วย คลองผ่น้ำ พบสาหร่ายเส้นด้าย *Najas draminea* จุดสำรวจคลองส่งน้ำ พบติปลีน้ำ *Potamogeton malaianus* และจุดสำรวจเส้นทางที่ 6 พบกุตคละ *Thelypteris crassifolia*

พันธุ์ไม้น้ำที่มีสถานะหายาก ได้แก่ กระเจียวส้ม *C. roscoeana* ส่วนพันธุ์ไม้น้ำที่มีศักยภาพในการผลิตเป็นไม้ประดับ ได้แก่ กระเจียวส้ม ผักกูดเขากวาง *C. thalictroides* และ สันตะวาใบพาย *O. alismoides*